

Adopterade barn börjar skolan

Jag hoppas alla haft en bra sommar. Nu är hösten här och med det kommer förskolestart eller skolstart för många barn. En förskolestart bör inte ske innan barnet har en stabil och trygg anknytning till sina föräldrar (Elias, 2002; Socialstyrelsen, 2015). Med skolan kan det vara svårare då den är obligatorisk. Denna gång kommer min text att handla om adopterade barn som börjar skolan.

En skolstart innebär i princip alltid en överflytt från förskola till en ny miljö med nya grupper, med nya vänner och nya vuxna, något som kan kännas både spännande och främmande. För ett adopterat barn kan denna nya period i livet bli extra svår med utmaningar och stressfulla situationer, då det adopterade barnet ofta har flera separationer i sitt bagage och att det blir ytterligare en ny miljö att anpassa sig till och personer att knyta an till. I skolåldern brukar många barn också bli mer medvetna om olikheter än tidigare, vilket gör att det adopterade barnet kan få fler frågor om sin familj från kompisar och därmed göra adoptionen mer närvarande (Rita, Elovainio, Raaska, Lahti-Nuuttila, Matomäki, Sinkkonen & Lapinleimu, 2017; Socialstyrelsen, 2015).

Denna text fick vårdnadshavarna till en blivande förstaklassare av de blivande lärarna i årskurs 1 någon vecka efter avslut i förskoleklassen och även åter igen någon vecka innan skolstart.

”Första skoldagen önskar vi att ni endast lämnar ert barn och inte själva dröjer er kvar. Vi vill så snabbt som möjligt skapa ett lugnt klassrumsklimat, där tydliga regler och ramar finns. Efter höstlovet är ni mer än välkomna att besöka oss.”

Årskurs 1 innebär många gånger ny miljö med nytt klassrum, nya lärare, ny klass och nya rutiner. Efter att ha pratat med både föräldrar och barnet så har de blivande lärarna visat sig och presenterat sig i klassrummet i förskoleklass under max en timme under våren innan sommarlovet. Barnen har varit på rundvandring i sitt nya klassrum som ligger i en ny byggnad men inom samma skolområde. För övrigt har barnen sett sina blivande lärare ute på skolgården under året i förskoleklass. Vårdnadshavarna har inte blivit informerade om vilka lärare som hör till vilken grupp och eleverna vet inte heller om det utan det är tänkt att ske första dagen.

Jag ställer mig frågande till åtminstone två saker här: det första är hur ska vi (skriver 'vi' för det känns mer personligt och nära) som föräldrar kunna förbereda barnet när vi har fått väldigt bristfällig information. Det andra är hur ska barnet känna sig trygg i den nya miljön om vi som föräldrar inte känner trygghet med och till vilka vi lämnar våra barn. Detta följdes senare upp på dagen vid skolstart. Många föräldrar var där med sina barn och barnen förväntades bara gå in i sitt klassrum utan att föräldrarna ens har fått se lärarna. Många adopterade barn (likväl som

barn födda inom familjen) kräver förberedelse relaterat till vad de har varit med om tidigare (Socialstyrelsen, 2015) och i detta fall så är det svårt att som förälder vara lyhörd inför sitt barns behov. Samtidigt förstår jag att skolan har en läroplan att gå efter, att det är många elever att ta hänsyn till och att de tydligt vill in i miljö med tydliga regler, ramar och rutiner.

Allt fler äldre barn som adopteras

Barnen som adopteras idag är ofta runt två år eller äldre när de kommer till sina föräldrar (Socialstyrelsen, 2015). Detta gör att skolan idag möter allt oftare äldre adopterade barn (Zirkle, Peterson & Collins-Marotte, 2001; Socialstyrelsen, 2008). Man kan inte alltid förutsätta att barn som adopteras som äldre har hunnit komma in i det svenska samhället och tillägnat sig kulturen här. Framför allt kan vi inte ta för givet att de äldre barnen har förstått och kan använda de "koder" som krävs i samspelet med jämnåriga barn. Därmed är det viktigt att det finns ett nära samarbete mellan skolan, lärare och föräldrar för att tillsammans se till vad som är det bästa för barnet och minimera vad den tidiga starten i livet kan ha fått för påverkan för barnet (Amazeen, 2013; Socialstyrelsen, 2015; Zirkle, Peterson & Collins-Marotte, 2001).

Vad det adopterade barnet har varit med om tidigare, med ofta flertalet separationer och trauman, kan påverka barnets skoltid och förmåga att lära sig (Phillips, 2007; Socialstyrelsen, 2015). Många faktorer bidrar till hur barnet känner och även svårigheter som barnet kan uppleva i skolan (Dalen, Theie & Rygvold, 2020; Morgan, 2016; Rita, Elovainio, Raaska, Lahti-Nuuttila, Matomäki, Sinkkonen & Lapinleimu, 2017; Socialstyrelsen, 2015). Det handlar om både arv och miljö, tänkande, kommunikation och sociala problem. Vissa problem har barnet kanske fått redan innan födseln relaterat till den biologiska mammans mående (Morgan, 2016; Phillips, 2007; Dalen, Theie & Rygvold, 2020; Socialstyrelsen, 2015)

Anknytningsteori har blivit en viktig del av förståelsen av barnens utveckling, särskilt när det kommer till placering. Lärandemiljön kan vara stressfull, särskilt för barn som misstror vuxna och detta kan färga deras syn på hur/att lärarna försöker hjälpa dem. Barn som har anknytningsproblem kan reagera på olika sätt: genom panik, skakande, rastlöshet och oro. Även lukter och dofter kan trigga saker. Osäker anknytning kan i sin tur påverka förmågan att t.ex. få kompisar och känslan av skam. Att ha blivit övergiven tidigt i livet kan leda till skam och det adopterade barnet gör ansträngningar för att försöka att inte se dum ut och göra misstag eller att be om hjälp (Phillips, 2007). Anknytningen mellan föräldrar och barn utgör en viktig grund för den adopterades förmåga att relatera till andra människor (Lindblad, 2004).

Många adopterade barn har tidigare bott på barnhem och varit understimulerade tidigt i livet, både fysiskt och psykiskt, ofta i brist på personal. Relaterat till det kan konsekvenserna bli att internationellt adopterade är mer sårbara till förseningar i deras psykologiska, sociala och kognitiva utveckling. Detta i sin tur har visat på att utvecklingsförseningar ofta hör ihop med akademiska prestationer och motivation. Många adopterade har också fått göra ett plötsligt avbrott i sitt modersmål för att lära sig ett nytt språk, detta kan göra att adopterade barn har en riskfaktor för att drabbas av inlärningssvårigheter och skolprestationer (Dalen, Theie & Rygvold, 2020). Enligt Dalen, Theie & Rygvold (2020) möter många adopterade därmed utbildningssvårigheter.

Phillips (2007) nämner flera sätt hur skolan kan hjälpa det adopterade barnet att känna att tiden i skolan känns som en bekväm och trygg plats för barnet.

- Hitta säkra platser för barnet att gå till. En plats där barnet känner sig trygg om det blir för mycket för barnet.
- Tänka på vilka uppgifter man ger barnen. Hänsyn bör tas till att lärandematerial inte görs obekväma för adopterade barn, t.ex. med ämnen som 'min familj', 'familjetråd' och genetik etc.
- Ge barnet tydliga förklaringar till om ändringar i rutiner eller bland personal sker.
- Hitta åtminstone en för barnet känd vuxen person/lärare på skolan som barnet känner att han/hon har en förtroende relation med och som kan vara till stor hjälp för barnet.

Något som är viktigt för barn oavsett om de är adopterade eller biologiska är att inte ha för stora krav på sig, det kan i sin tur minska motivationen (Rita, Elovainio, Raaska, Lahti-Nuuttila, Matomäki, Sinkkonen & Lapinleimu, 2017; Socialstyrelsen, 2015). Den svåra resan med att vara adopterad ska inte underskattas (Morgan, 2016). Men viktigt att inte glömma är att för de flesta adoptivbarn går det väldigt bra för (Rita, Elovainio, Raaska, Lahti-Nuuttila, Matomäki, Sinkkonen & Lapinleimu, 2017; Socialstyrelsen, 2015).

Referenser:

Amazeen, A. (2013). *Ska jag vara här?: om adopterade barn i förskolan*. Stockholm: Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA).

Dalen, M., Theie, S. & Rygvold, A-L. (2020). School adjustment of internationally adopted children in primary school: A mother and teacher approach. *Children and Youth Services Review* 109.

Elias, A. (2002). *Adoptivbarn & förskolan: förskolan möter adoptivfamiljen*. [Sundbyberg: Adoptionscentrum].

Lindblad, F. (2004). *Adoption*. Lund: Studentlitteratur.

Morgan, L. (2017). Preventions Starts With Awareness: Adoptive Adolescents at High Risk for Suicidal Behavior. *NASN School Nurse, September 2017*, s. 302-309.

Phillips, R. (2007). The need for information on how the attachment difficulties of adopted and looked after children affect their schooling. *Adoption & Fostering vol. 31(3)*, s. 28-38.

Rita, N., Elovainio, M., Raaska, H., Lahti-Nuuttila, P., Matomäki, J., Sinkkonen, J. & Lapinleimu, H. (2017). Development and Aging: Child and family-related predictors of psychological outcomes in children adopted from abroad; what is the role of caregiver time? *Scandinavian Journal of Psychology* 2017, 58, 312-317. DOI: 10.1111/sjop.12374

Sverige. Socialstyrelsen (2015). *Föräldraskap genom adoption: utbildningsmaterial till föräldrautbildningen*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Zirkle, D S., Peyerson, T L. & Collins-Marotte, J. (2001). The School Counselor's Role in Academic and Social Adjustment of Late-Adopted Children. *Professional School Counseling, June 2001, Vol. 4, No 5, pp. 366-369*.